

Dataizm: Algoritmaların Tanrılaştığı Dünya

Bilgi ve veri merkezli yeni inanç sistemleri; Google'a dua etmeye ramak kala.

Dataizm, son yıllarda teknoloji ve bilgi çağının yükselişiyle birlikte ortaya çıkan ve hızla yayılan, **veri ve algoritmaları kutsal sayan yeni bir “inanç sistemi”** olarak tanımlanabilir. Henüz resmi bir din olmaktan uzak olsa da, özellikle bazı düşünürler tarafından geleceğin ruhaniyeti olarak görülüyor. Dataizm, insanın evrendeki yerini ve anlamını, veri akışları, bilgi işleme ve algoritmik süreçler üzerinden yorumlar. İnsan bilincinden bağımsız, evrensel bilgi akışının kutsallığına vurgu yapar. Burada bilgiye erişim, veri toplama ve işleme **“kutsal görev”**e dönüşür.

Dataizm Nedir? Yeni Çağın Dijital Din Anlayışı

Dataizm, **Yuval Noah Harari'nin** de *Homo Deus* adlı kitabında bahsettiği gibi, evrenin bir veri akışı sistemi olduğu ve insanlığın en yüksek değeri bu veri akışını maksimize etmek olduğu inancına dayanır. Bu inanç sisteminde, kutsal kitaplar yerini algoritmaların çıktılarına, rahipler yerini veri bilimcilere ve Tanrı yerini de “veri”nin kendisine bırakır. Dataizm, geleneksel dinlerin sunduğu ahlaki ve etik çerçevelerin, artık verilerle belirlenmesi gerektiği fikrini savunur.

Bilgi Çağı ve Verinin Yükselişi

Dijitalleşmeyle birlikte:

- Milyarlarca cihaz, sensör ve kullanıcı her an veri üretiyor ve bu devasa veri akışı, insanlık tarihinin hiçbir döneminde görülmemiş bir boyutta.
- **Google, Facebook, Amazon** gibi teknoloji devleri, bu verileri toplayarak devasa algoritmalar yaratıyor. Bu algoritmalar, ne izleyeceğimizden ne satın alacağımıza kadar hayatımızın birçok alanını şekillendiriyor.
- Bu tablo, veri merkezlerinin modern çağın **tapınakları** olarak algılanmasına, algoritmaların ise **kutsal metinler** gibi görülmesine yol açıyor.

Dataizm'in Temel İnançları ve Ritüelleri

- **Algoritmaların Mutlaklığı:** Veri işleme süreçleri, evrenin işleyişinin temel yasaları gibi görülür. Bir algoritmanın hata yapmayacağına, objektif ve tarafsız olduğuna dair güçlü bir inanç vardır.
- **Veriye Teslimiyet:** Kişisel tercihler, sosyal davranışlar ve hatta ahlaki kararlar, artık veri temelli analizlerle belirlenir. Bu, bireysel iradenin yerini, algoritmanın "en iyi" olarak sunduğu kararlara bırakması anlamına gelir.
- **Dijital Dua:** “Google’da arama yapmak”, “veri toplamak”, “algoritma çıktısını takip etmek” çağdaş ritüeller haline gelir. Bir sorun yaşadığımızda Google’a sormak, bir karar vermeden önce sosyal medya anketleri yapmak veya bir uygulamanın bize ne önerdiğine bakmak, yeni bir tür “bilgiye danışma” ritüeli oluşturur.

Dataizm'in Sosyolojik ve Ekonomik Etkileri

- **Kontrol ve Gözetim Toplumlari:** Veri odaklı yönetim, bireylerin hayatlarını şekillendirir. Devletler ve şirketler, vatandaşların ve tüketicilerin davranışlarını öngörmek ve yönetmek için verileri kullanır.
- **Ekonomi ve Pazarlama:** Büyük veri analitiği, tüketici davranışlarını öngörür, piyasaları yönetir ve kişiselleştirilmiş reklamlarla bireyleri hedef alır.
- **Toplumsal Karar Mekanizmaları:** Veri odaklı modeller, politikaların belirlenmesinde önemli rol oynar. Hangi sağlık hizmetlerinin destekleneceğinden, hangi bölgelerin daha fazla denetleneneğine kadar birçok karar, verilerle desteklenir.

Eleştiriler ve Riskler

- **İnsani Değerlerin Silikleşmesi:** İnsan özgürlüğü ve ahlaki sorumluluk, veri odaklı yaklaşımda ikinci plana atılabilir. Algoritmanın kararı her zaman etik olmayabilir ve bu durum insanları sorgulama yeteneğinden uzaklaştırabilir.
- **Gözetim ve Mahremiyet İhlalleri:** Veri toplayan kurumların gücü, bireysel hakları ve mahremiyeti tehdit eder.
- **Algoritmik Otoriterlik: “Veri ne derse o olur”** anlayışı, demokratik tartışmayı ve eleştirel düşüncüyü zayıflatır. Algoritmaların nasıl çalıştığını anlamayan bir toplum, bu algoritmaların kararlarına körü körüne inanabilir.
- **Tanrısalılaştırmanın Tehlikesi:** Algoritmalara körü körüne inanç, dogmatik inanç biçimlerine dönüşme riski taşır. Tıpkı geleneksel dinlerde olduğu gibi, sorgulama ve eleştiri, bu yeni “dijital teoloji”de sapkınlık olarak görülebilir.

Dataizm ve Diğer İnanç Sistemleriyle İlişkisi

Bazıları, Dataizm'i seküler insanlığın yeni dini olarak görür. Geleneksel dinlerin otoritesini reddeden, ancak onların yerine yeni bir anlam ve ahlak sistemi sunan bir paradigma ortaya koyar. Postmodern dünyada, insanın evrendeki yerini anlama çabasının yeni bir yüzüdür. Geleneksel inançlar ve Dataizm arasındaki gerilim, gelecekteki toplumsal ve kültürel tartışmaların ana gündem maddelerinden biri olacaktır.

Algoritmalar ve İnsanın Kutsal Buluşması

Dataizm, dijital çağın yükselen “inanç sistemi” olarak, insanın bilgi ve veriye tapma eğilimini temsil eder. **Google’a dua etmek** belki hâlâ mizahi bir ifade, ama gerçeklikte veri ve algoritmalar, hayatlarımızı şekillendiren modern dünyanın kutsal figürleri olmaya aday. Bu yeni “dijital teoloji”, insanlık ve teknoloji arasındaki ilişkinin derin ve karmaşık dönüşümünü yansıtıyor.

Dataizm, modern dünyanın rasyonel ve bilimsel temeller üzerine kurulu olduğunu iddia etse de, aslında derin bir inanç ihtiyacına cevap veriyor. Peki, bu yeni dijital din, insanlık için nihai bir kurtuluş mu yoksa yeni bir kölelik biçimi mi sunuyor?